

شیوع اختلالات روانشناختی در مناطق زلزله زده آذربایجان شرقی

بیوک اصولی، کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، رئیس اداره بهزیستی شهرستان آذرشهر، ایران، آذربایجان شرقی، آذرشهر

مینا نظری کمال^۱، دانشجوی دکترای تخصصی روانشناسی بالینی، ایران، بیرجند، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند

مریم بهشتی فر، دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری نظامی، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشکده پرستاری.

حسین میرزاحسینی، استادیار روان شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قم

چکیده

مقدمه: وقوع فجایع طبیعی، شرایط ویژه ای را در جامعه به وجود می آورد و انسان ها را در شرایط روانی خاصی قرار می دهد و فقدان دانش درخصوص چگونگی و میزان پیامدهای روانشناختی بلایای طبیعی، آسیب پذیری مردم را در مواقع بحران افزایش می دهد. از این رو این پژوهش با هدف تعیین میزان شیوع اختلالات روانشناختی و آسیب های اجتماعی آسیب دیدگان در مناطق زلزله زده آذربایجان شرقی انجام شده است.

روش: روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی می باشد. جامعه آماری کلیه زلزله زدگان مناطق زلزله دیده آذربایجان شرقی بعد از زلزله می باشند. از زنان و مردان زلزله زده، ۹۰۰ نفر با روش نمونه گیری دردسترس انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده عبارتند از: چک لیست اختلالات روانی، مقیاس اختلال - استرس پس از سانحه می سی سی پی، پرسشنامه افکار خودکشی بک، و پرسشنامه گرایش به مصرف مواد.

یافته ها: داده های پژوهش توصیفی نشانگر این بود که ۷۶/۳٪ افراد وضعیت روانی بهنجار، ۱۵٪ حالات روانی مرضی (دارای مشکل قابل توجه) و ۸/۷٪ افراد حالت روان گسیختگی (مشکل اختلال جدی) داشته که با توجه به شاخص کلی علائم روانی به دست آمده است. ازطرفی، افسردگی با ۳۹٪ شیوع و اختلالات اضطرابی با ۳۵٪، شایعترین اختلالات روانی و ترس مرضی با ۱۴٪ شیوع و روانگسیختگی گرایشی با ۲/۱۸٪ کمترین اختلالات شایع بودند و میزان شیوه اختلال استرس پس از سانحه ۵۹/۱۵٪، افکار خودکشی ۲۱/۵۰٪ و گرایش به مصرف مواد ۴۲٪ بود.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این پژوهش، اختلالات شایع پس از زلزله آذربایجان مشخص شده است. این اطلاعات می‌تواند در محتوای آموزشی نیروهای متخصص روانشناسی، و برنامه ریزی و نحوه ارائه مداخلات و خدمات روانی اجتماعی از فاز پیشگیری تا مرحله بازتوانی روانی بخصوص در مناطق پرخطر مورد استفاده قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: اختلالات روانی، اختلال استرس پس از سانحه، افکار خودکشی، گرایش به مواد مخدر، آسیب دیدگان زلزله

مقدمه

وقوع فجایع طبیعی، شرایط ویژه‌ای را در جامعه بوجود می‌آورد، نیازهای جدیدی را بنا می‌نهد، الگوهای مرسوم و متعارف زندگی را بر هم می‌زند و انسان‌ها را در شرایط روحی و روانی خاصی فرو می‌برد و سرانجام تصویر دردناکی را از بازیگردانی طبیعت در مقابل دیدگان ترسیم می‌کند (میراب زاده و همکاران، 1381). با توجه به اینکه کشور ما در حین گستردگی قلمرو دارای تنوع اقلیمی و شرایط متفاوت طبیعی است، جزو مناطق زلزله خیز جهان محسوب می‌گردد. به‌طوری که 97٪ شهرهای کشورمان در معرض خطر زلزله قرار دارند. از آنجایی که ایران یکی از مناطق زلزله خیز جهان محسوب می‌شود، ساختار قدیمی بناهای مناطق روستایی و شهری و همچنین عدم آموزش‌های لازم برای مدیریت بحران، همواره زلزله را به یکی از وخیم‌ترین وقایع احتمالی این مرز و بوم تبدیل کرده است. یکی از زلزله‌های اخیر کشورمان، زلزله در استان آذربایجان شرقی در منطقه ارسباران و عمدتاً با مرکزیت شهرهای اهر، هریس، ورزقان و روستاهای توابع این شهرستان‌ها می‌باشد، که در تاریخ شنبه 12 مرداد 1391 دو زمین لرزه نسبتاً شدید با بزرگای گشتاوری 6/3 این مناطق را لرزاند که منجر به مرگ حدود 306 نفر و مصدومیت بیش از 5000 نفر گردید (بابایی و مرادیان، 1391). زمین لرزه از جمله حوادث غیر مترقبه‌ای است که سبب بروز عوارض وخیم در بهداشت روانی و وضعیت اجتماعی افراد قربانی آن می‌شود. تجارب و شواهد حاکی از آن است که افراد در مواجهه با زلزله و بحران، احساسات متفاوتی را تجربه می‌کنند و واکنش‌های مختلفی را بروز می‌دهند (دی ولف و نوردبو، 2000، به نقل از عبدلی، 1389). بر این اساس، بحرانی را که بازماندگان زلزله آذربایجان چه به عنوان مجروح و چه به عنوان اطرافیان افراد از دست رفته تجربه می‌کنند می‌توان در دو محور اساسی قرار داد. یکی از این محورها «افت وضعیت روانی و کاهش مقاومت در برابر اختلالات روانی» است (کیلک و اولسوی، 2001)، که به نظر می‌رسد با توجه به مواجهه افراد قربانی با بحران زلزله به شدت دچار